

- inkâr ve zulmü seçenlere o yolu kolaylaştırması gibi olgular, deist yaklaşımı ortadan kaldırmaktadır. Yaratılışın gayesi, insanın kemale ermesi, olgunlaşmasıdır. Doğadaki varlıklar içinde yalnızca insan, tabiat zindanının (doğadaki vahşi yaşamın) dışına çıkabilir. Yalnızca insan, kendini geliştirebilir. Yalnızca insan, topluma salt içgüdüsel olarak değil bilinçli bir şekilde katılır.

Kader inancının deizmden ayrılan yönü, tevekkül ile belirleşmektedir. Tevekkülün ne olduğu ileride açıklanacaktır.

Doğadaki Varlıklarda Uğur ve Uğursuzluk Var mıdır?

Kader inancı açısından doğa olaylarında ve nesnelerde, gizli güç, uğur ve uğursuzluk değil sebep-sonuç ilişkisi vardır. Sebep-sonuç ilişkilerinin ötesinde de ilahî kudret ve hikmet vardır.

"Nerede olursanız olun, sağlam ve güçlendirilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır. Onlara bir iyilik gelirse,

– Bu, Allah'tandır, derler.

Onlara bir kötülük gelirse,

– Bu, senin yüzündendir, derler.

(Ey Muhammed!) De ki:

– Hepsi Allah'tandır.

Bu topluma ne oluyor ki, neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar! Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sana ne kötülük gelirse kendindedir. (Ey Muhammed!) Seni insanlara bir peygamber olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter."⁸

Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiği yıl, Medine'de

⁸ Nisa 4/78-79.

bolluk ve ucuzluk olmuştu. Hz. Muhammed, insanları İslâm'a daveti yaygınlaştırdığı sıralarda kıtlık ve pahalılık baş gösterdi. O yıl, yeterli yağmur yağmamış ve mahsul az olmuştu.

İşte o zaman Yahudiler ve Münafıklar;

— Biz böyle uğursuz bir adam görmedik. Bu adam geldi gelmeli ürünlerimiz azaldı ve fiyatlar arttı, demeye başladılar.

Onlar, bolluğun ve ucuzluğun Allah'tan olduğunu ama darlığın ve pahalılığın Hz. Muhammed'den, onun uğursuzluğundan kaynaklandığı söylüyorlardı.

Vaktiyle Hz. Musa da böyle bir suçlamayla karşılaşmıştı. Onun zamanda da insanlar, bolluk olduğunda:

— Biz bunu hakettik, demişler ama darlık olunca:

— Bu, Musa ve onunla beraber olanların uğursuzluğundandır, diye söylemişlerdi.⁹

Yukarıda verilen ayette, "(Ey Muhammed!) De ki: 'Hepsi Allah'tandır.'" denilerek, darlığın bir uğursuzluk sebebiyle değil bir imtihan olarak verildiği belirtilmiş olmaktadır.¹⁰

Ancak, inkârcılar "*Hepsi Allah'tandır.*" ifadesini de yanlış bir manaya çekebilirler. Bu nedenle bir sonraki ayette hakikatin başka bir boyutu açıklanmıştır. O da insanın karşılaştığı iyiliklerin Allah'ın bir nimeti oluşu, kötülüklerin ise kendi ihmalinden veya kötü seçiminden kaynaklandığıdır: "*Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır. Sana ne kötülük gelirse kendindedir.*"

Allah, her şeyi eşsiz bir düzen içinde yaratmış, dünyayı nimetleriyle donatmıştır. Bu yüzden insanın karşılaştığı her iyilik, en başta Allah'ın nimetidir. Oysa insan, çok kez yapması gerekenleri ihmal eder veya yanlış işler yapar. Bunun sonucu olarak nimetler, musibetlere dönüşmüş olur. Bu da insanın kendinden kaynaklanan bir durumdur. Dolayısıyla burada

⁹ bk. A'raf 7/131.

¹⁰ bk. Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, II, 31.

imandan kaynaklanan bir nezaket olmalıdır: Mümin, Allah'a kötülük izafet etmekten kaçınmalıdır. Başına gelen musibetler karşısında, bunların Allah'ın belirlediği düzen içinde gerçekleştiğini bilmeli ama kendi yanlışının ne olduğunu da görmeye çalışmalıdır.

Olayları İyiyeye Yormanın Anlamı Nedir?

İnsanın her işi iyi ve güzel yapması gerektiği gibi yaşananlara da iyimser bakması gerekir. Zorluklar karşısında da olsa insan, esenliğe ereceğine dair ümit içinde olmalıdır. Allah inancı ona ümit ve güven aşılmalıdır.

Mümin, yapabilecekleri varsa olası kötü sonuçları düşünür ve önceden önlem alır. Ama yapabileceği bir şey yoksa kötü şeyler düşünmek yerine ümit içinde Allah'a dua eder. Çünkü olacaklar için önceden üzülmek yararı yoktur. Ayrıca mümin, karşılaştığı olayları iyiyeye yorar, sonucunun güzel olmasını ümit eder. Olaylardan iyi anlamlar çıkarırken, kötülüğü iyiliğe dönüştürmesi için de Allah'a dua eder. Bu yaklaşım, insan için moral kaynağıdır.

İslam Peygamberi'nin İyimser Yaklaşım Örneği

Hz. Peygamber (s.a.v.), iyimser yaklaşım konusunda en güzel örnektir. O, Hz. Ebu Bekr'le birlikte Medine'ye hicret ederken, Kureyş putperestleri onları yakalayana yüz deve vereceklerini vaat ettiler. Bunu işitenlerden Büreyde b. Husayb, 70 atlı ile beraber yola çıktı. Amim denen yerde Hz. Peygamber'e yetti. Peygamberimiz (s.a.v.), ona:

— *Sen kimsin*, diye sordu.

Büreyde:

— Ben Büreyde'yim, dedi.

"Serin-cık" anlamındaki bu ismi duyunca Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekr'e dönüp:

— *Ya Eba Bekir! İşimiz serinledi ve ferahladı*, dedi. Ardın-

dan Büreyde'ye:

— *Kimlerdensin*, diye sordu. Büreyde:

— Eslem kabîlesindenim, dedi.

"En güvenli, en selametli" anlamına gelen bu isim üzerine Peygamberimiz, Hz. Ebu Bekr'e döndü ve:

— *Selâmete erdik*, dedi. Sonra Büreyde'ye:

— Eslem'in kimlerindensin, diye sordu. Büreyde:

— *Sehimoğullarıdanım*.

Peygamber Efendimiz Ebu Bekr'e dönüp şu yorumu yaptı:

— *Ya Ebâ Bekr! Okun çıktı*.

Bu kez Büreyde Peygamber Efendimize:

— *Peki, ya sen kimsin*, diye sordu.

Peygamber Efendimiz, ona kendini tanıttı ve onu İslam'a davet etti. Büreyde de yanındakiler de şehâdet getirerek Müslüman oldular.

Hz. Peygamber, daima Allah'a tevekkül eder, karşılaştığı şeylerde uğursuzluk aramaya karşı çıkar, olayları iyiye yorar. Onun yolunu izleyen kimse, bunu bilen insan, doğadaki nesnelere ve olaylarda uğursuzluk aramamalıdır. Aklını, bilgisini, iradesini, yeteneğini iyi kullanmalı, sebeplere başvurmalı, ama Allah'ın sebeplerin de yaratıcısı olduğunu bilmelidir. yersiz endişelerden kurtulmalıdır.

"Sana bir iyilik [zafer] gelirse, bu onları üzer. Eğer başına bir musîbet [yenilgi] gelirse,

— Biz tedbirimizi önceden almıştık, derler ve sevinerek dönüp giderler.

De ki:

— Bizim başımıza ancak, Allah'ın bizim için yazdığı şeyler gelir. O bizim yardımcımızdır. Öyleyse mü'minler, yalnız Allah'a güvensinler."¹¹

¹¹ Tevbe 9/49-51.